FLORENTINA NARCISA BOLDEANU
Universitatea de Stat din Moldova
(Chişinău)

CONSIDERARAȚII PE MARGINEA „ÎNTOARCERII LA IZVOARE” A LUI GRIGORE VIERU

Abstract. The exegesis between the Prut and the Nistru considers Grigore Vieru an initiator and an architect of the folkloric consciousness in the contemporary Romanian literature, a philosopher whose work insistently sends you to the great richness of tradition, to the origins of immortality. The poet understood that especially the folklore and Eminescu identify themselves with the mother, the land and the native language, representing some vital sacredness generating verses. From the aesthetic point of view, the poet's returning to the origins was a stringent necessity of reaffirmation of the literary-artistic continuity, recapitalization of the major values and authentification of his own poetical books.

Keywords: source, Eminescu, tradition, folklore, longing, sacred, motif, nation, wisdom, origins.

Excepționala priză la cititor a primelor cărți pentru copii şi pentru adulți semnate de Grigore Vieru, popularitatea ce i-o aduc de timpuriu traducerea versurilor sale în mai multe limbi (rusă, ucraineană, letonă ş. a.) potențează interesul criticilor dintre Prut şi Nistru pentru magia cuvântului lui poetic, pentru rădăcinile ontologice ale imaginarului pe care îl cultivă.

O problemă care a fost şi continuă să fie larg dezbătută este cea a poeticii simplității vierene. Deşi Vieru avertizează că ,,eu nu a fi simplu râvnesc, ci a fi înțeles”, exegeții insistă că simplitatea este o caracteristică fundamentală a liricii lui. Totuşi specialiştii literari de la Mihail Dolgan şi Mihai Cimpoi la Ana Bantoş demonstrează că simplitatea versului lui Vieru e derutantă, ea fiind o modalitate de accedere la probleme şi sensuri grave.

Un alt subiect care îi preocupă în mod deosebit pe interpreții scrisului lui Grigore Vieru îl constituie revenirea acestuia la izvoarele din care a descins şi grație cărora s-a afirmat ca fenomen artistic multidimensional. Încă de la apariția primelor lui volume, se semnalează că poetul din Pererâta se integrează ferm în tradiție, alimentându-se din folclor şi literatura clasică, că el învață de la Alecsandri şi Eminescu, de la Blaga şi Stănescu. Se reiterează frecvent că folclorul reprezintă principalul izvor al devenirii sale umane şi cultural-naționale. El ştie de la Vasile Alecsandri, se afirmă, că *„Poeziile noastre poporale compun o avere națională demnă de a fi scoasă la lumină ca un titlu de glorie pentru nația română”*, ştie de la Coşbuc că *„Fapte inedite nu cântă şi nici nu poate cânta poporul şi astfel nu avem în toată literatura lui nici o rapsodie*

BDD-A6758 © 2013 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:56:08 UTC)

al cărui subiect să fie curată născocire a fanteziei”, ştie de la prietenul lui, Nichita Stănescu că „A vorbi despre limba română e ca o dimineaţă. Frumuseţea lucrurilor concrete nu poate fi decât exprimată în limba română. Pentru mine iarba se numeşte iarbă, norul se numeşte nor, muntelui munte i se zice şi numai în limba în care m-am născut dorul este dor”. Iar de la Constantin Noica află că dorul e „*o alcătuire nealcătuită, un întreg fără părţi, plăcere de durere, căutare de negăsire, o contopire şi nu o compunere, din durere şi plăcere, crescută din durere*”.

Mai târziu, când poetul ajunge la maturitate, unii critici, printre care Mihai Cimpoi, Theodor Codreanu, Mihail Dolgan, Victor Crăciun ş.a., generalizând atare observaţii, îl apreciază ca *fiinţă a dorului*, a doinei şi a culorilor arhetipale caracteristice plaiului mioritic românesc. Potrivit lui Victor Crăciun, în creaţia lui Grigore Vieru „Dorul se suprapune autobiograficului, dându-i simplitatea eternă a vieţii. Fără a fi un spectacol, viaţa poetului este viaţa noastră a tuturor, viaţa celor care trăiesc în ultima parte a veacului, indiferent de generaţie, pentru că acestea se suprapun, straturile care se pierd, cu acelea care abia vin, unele ajutându-le pe celelalte să se sudeze în permanentă devenire” [1, p. 358].

Se relevă, pe bună dreptate, că Grigore Vieru, preocupat de promovarea tradiţiei, se apleacă smerit asupra celor mai tainice şi înalte învăţături, se angajează, în cele din urmă, să fie un apostol al spaţiului sacru. De aceea poezia lui evocă habitatul mioritic ca spectacol magic al fiinţei naţionale, un spectacol în care elementele simplităţii alcătuiesc o adevărată simfonie a inimii româneşti. În acelaşi timp versul său, chiar dacă pare la primă lectură unul simplu, tradiţional, îşi descoperă treptat o modernitate a sa aparte, aproape singulară în poezia generaţiei anilor ’60: „Când toată lumea literară, făcând ucenicie la clasicii de atunci ai modernismului, fărâma versul ba în dinţi, ba de genunchi, el s-a retras cuminte în folclor, trecând prin clasele unei Academii nemuritoare. De la folclor la Eminescu, de la Eminescu spre contemporani – Arghezi, Blaga, Bacovia, Barbu – şi, pe când moderniştii nu mai aveau ce schimba în forma versului, apare Vieru cu o modificare de esenţă a poeziei, cu o metaforă nouă” [2, p. 5].

Se argumentează în repetate rânduri, cu lux de amănunte că principalele lui motive lirice sunt de filiaţie folclorică. Astfel, se susţine că motivul arborelui, al teiului, al mamei, al comunicării vegetale, precum şi cel al morţii, toate vin din arealul cântecelor de folclor, în existenţa omului tradiţional. Pentru Vieru, dorul sălăşluieşte în inima curată, în sufletul aceluia care iubeşte şi este continuu conectat cu universul. Numai omul care poate asculta zumzetul naturii, care priveşte la pământ ca şi când ar privi la o stea poate şti ce este dorul: *S-ar putea oare,/ S-ar putea rosti/ Neînconjurat de stele/ Pământul?!/ Ar putea oare,/ Ar putea oare să fiinţeze/ Dorul/ Neînconjurat de liniştea/ Şi frumuseţea inimii tale?!* (*Fiinţa dorului*). În alt poem de factură folclorică, *Femeia, teiul*, este elogiat teiul care posedă calităţi cu totul inedite, el fiind izvor de iubire, simbol eminescian al perenităţii neamului, loc protector şi chiar loc de naştere, de început. În jurul acestui simbol au loc evenimente ritualice. Prin *genele femeii* comunică universul. Iar această comunicare uman-astrală pune în valoare cele mai înalte trăiri omeneşti: *Sub un tei ce înfloreşte/ Ea, frumoasă, se opreşte./ „Bună seara, fete două,/ Cu ochi luminoşi*

BDD-A6758 © 2013 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:56:08 UTC)

de rouă!”/ „Bună seara, dar sunt una…”// Printre genele femeii,/ Răsărea pe cer şi luna.// De sub tei ce înfloreşte/ Ea, frumoasă, se porneşte./ „Rămâneţi cu bine, doi/ Tei cu tremurânde foi!”/ „O, drum bun! Nu-s unul oare?!”// Printre foi ca printre lacrimi/ Răsărea şi sfântul soare (*Femeia, teiul*). Pe axul acestui motiv simbolic se împletesc semnele cerului cu cele ale pământului, ceea ce determină o cosmicizare a sentimentului erotic actualizat şi îi imprimă semnificaţia unui act de iniţiere. Tatiana Butnaru sugerează că „această semnificaţie se materializează nemijlocit în versurile lui Gr. Vieru, în care, printr-o sensibilizare lirică copleşitoare, *Soarele şi Luna* coboară din înălţimea lor solitară *printre foi ca printre lacrimi*, printre genele femeii pentru a se integra într-o atmosferă de sărbătoare şi pentru a participa, în contextul succesiunii detaliilor simbolice, la un act solemn de iniţiere” [3, p. 7].

O consideraţie critică ce se impune atenţiei e că, în viziunea lui Grigore Vieru, geneza poeziei este strâns legată de folclor, iar vizionarismul liric trebuie să-şi aibă sursa neapărat în *întoarcerea* la elementele sacre ale tradiţiei. Dar, aşa cum constată şi Ana Bantoş, greu este acceptat în lumea de astăzi un poet al cărui suflet cântă în raport cu tradiţia. De aceea un atare poet trebuie să aibă curaj să înfrunte nihilismele omului tehnicizat. Şi, se pare, Grigore Vieru nu numai că a avut acest curaj, dar a încercat să restabilească un dialog între sacru (aici tradiţie) şi profan (societatea tehnicizată): „Astfel, azi întreaga poezie a lui Grigore Vieru, *întoarcerea sa la izvoare*, la surse se cere interpretată atât din perspectiva generaţiei sale, cât şi din cea a generaţiei ce se consumă în faţa calculatorului. Cu alte cuvinte, astăzi universul vierean ni se deschide din perspectiva curajului autorului de a cultiva o poezie a sentimentului, curaj care în postmodernitate este contrazis de refuzul dezvăluirii sensibilităţii individuale” [4, p. 172]. Pe de altă parte, acest curaj al poetului de a se întoarce la tradiţie reprezintă, într-un fel, o altă formă a intertextualismului postmodernist, doar că poetul nu aşază în spiritul babilonian al postmodernismului sensurile, cuvintele, motivele preluate din folclor, ci, dimpotrivă, ne invită să cunoaştem limbajul şi poetica începuturilor de lume, tocmai în zilele în care pare-se lumea nu îşi mai găseşte punctul de susţinere.

Poezia lui Grigore Vieru este văzută drept poezie a duminicii, a *cămăşilor de in*, ea fiind asemănată cu acele broderii ţesute pe cămăşile tradiţionale ale folclorului românesc, deoarece în ele întâlnim motivele gospodăriei vegetale. Poetul, ca şi ţăranul autentic, se apleacă cu smerenie în faţa Soarelui, în faţa Ploii (pe care o sărută ca pe-o lacrimă), în faţa frunzei purtătoare de veşnicie, în faţa izvorului: *Mă rog de tine, ploaie –/ Când zbor către planete,/ Stropeşte gura mamei/ Şi-o apără de sete.// Mă rog de tine, codru,/ Căci anii tăi tot fi-vor! – / Cuprinde-i cald fiinţa/ Şi-o apără de vifor.// Mă rog de tine iarbă,/ Mângâie-i talpa goală/ Şi sarea grea din oase/ Şi-o apără de boală.// Mă rog de tine, munte, – / Cât zboru-o să mă poarte,/ Sărută ochii mamei/ Şi-i apără de moarte* (*Mă rog de tine*). El te invită să-i vorbeşti frunzei şi codrului ca şi cum ai vorbi iubitei, să-ţi iubeşti mama şi casa. Semnificative ar fi în acest sens versurile din *Valul, frunza*: *Dincolo de mierla ce s-aude-n ramuri/ Ard ale pustiei nisipoase flamuri.// Dincolo de pulberi ce-n pustii scânteie / Ning străin şi rece sânii tăi, femeie.// Dincolo de roua macului în floare/ Răsar ochii mamei, steaua ce-o să zboare.// Dincolo de cerul ochilor*

BDD-A6758 © 2013 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:56:08 UTC)

tăi, mamă/ Valurile mării, codrii de aramă.// Iar pe valuri steaua. Şi pe frunza poamei – / Tremurândă umbra sufletului mamei.// Trist de ce-aş fi oare şi cu gura mută?!/ Valul mă cuprinde, frunza mă sărută.

Într-o manieră folclorică originală, relevă critica, sunt realizate cele mai multe poezii despre mamă şi iubită. Iată un exemplu: *Soarele jos a picat,/ Soarele, soarele,/ ca rochia ta din pat,/ Soarele, soarele.// Cade o frunză din înalt,/ Frunzele, frunzele,/ Ca palma mea din părul tău cald,/ frunzele, frunzele.// Lunecă din cer o stea,/ Stelele, stelele,/ Ca lacrima pe faţa ta,/ Stelele, stelele.// Cad pe ape flori de tei,/ Florile, florile,/ Ca chipul meu în ochii tăi,/ Florile, florile* (*Cad pe ape*). Mai mult, interpretarea motivului maternităţii în aceste poezii capătă adeseori semnificaţia filozofică a întoarcerii la izvoare. Criticul Mihai Cimpoi conchide: „Instaurarea poetului în sfera *aproapelui* matern are, aşadar, semnificaţia profundă, conjugată cu cea filozofică, a *întoarcerii la izvoare*. *Căci cine uită se destramă* sună aforistic, poetul mişcându-se ritualic, cu sufletul jilav-vegetal, spre chipul de aur matern: *Cu roua spicului sub pleoape/ Mă-ntorc spre ce mi-e sfânt şi-aproape,/ Spre chipul tău de aur, mamă,/ Şi-mi curge sufletul ca grâul (Spre chipul tău)*. Sub ameninţarea risipirii într-un departe care nu ne poate fi neam şi nu poate emana căldură sufletească, sufletul se întoarce la reazemul sigur: la tot ce-i este *sfânt şi aproape*” [5, p. 62].

De asemenea, într-o manieră folclorică *sui-generis* sunt realizate şi numeroase piese ale autorului care centrează motivul izvorului ca simbol al biografiei neamului nostru: *De veacuri suni şi nimeni / N-a fost din gură-n stare / A-ţi smulge limba, nimeni,/ Izvorule cel mare*. Aceste versuri, ca şi alte texte vierene, creează senzaţia unor noi deschideri poetice; altfel spus, poemul la fiecare lectură apare într-o nouă ipostază inedită. Este ceea ce Umberto Eco numeşte „*deschidere ontologică a limbajului poetic*”. Practic, nu sunt inserate în cadrul comunicării poetice doar simple informaţii, ci mai curând „semnificaţii poetice”, care fac ca opera în sine să apară în ipostaze inedite la fiecare lectură [6, p. 128-129].

Aplecându-se asupra liricii lui Vieru, critica observă cantabilitatea şi tonalităţile ei folclorice, care o fac să rezoneze ca o rugăciune rostită într-un altar, să exprime povestea unui neam întreg, suferinţa şi bucuria acestuia, iar, de cele mai multe ori, te ajută să te descoperi, să te aşezi în genunchi şi să o rosteşti ca pe un psalm. În tonul acestor considerări, Nicolae Leahu notează următoarele: „Poet de o cantabilitate remarcabilă, cu tânguiri de doină şi unduiri de romanţă, neocolind interjecţia sau diminutivul, cum nu eludează nici blestemul, Grigore Vieru imprimă poemelor sale o dicţiune limpede şi fluentă precum lunecarea apei pe netezimea ireală a pietrei de munte. După Mateevici, Grigore Vieru este întâiul dintre poeţii basarabeni care nu forţează expresia şi nu molestează cuvintele sau sintaxa pentru a obţine efecte estetice. (…) Armătura poemelor sale se structurează din fermitatea proba(n)tă a eticii populare, discursul liric desfăşurându-se ca un ritual al celebrării valorilor esenţiale – Mama, Graiul, Casa părintească, satul, Eminescu, Iubirea, Pruncul, Poezia –, opuse răului în acea accepţie nesofisticată, primită drept moştenire de la înaintaşi” [7, p. 11].

BDD-A6758 © 2013 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:56:08 UTC)

Cu mai multă exactitate caracterizează Mihai Cimpoi rapsodicul folcloric al poetului: „La Grigore Vieru, cantabilitatea esențialmente folclorică ține, înainte de toate, de perceperea plinătății ființei: cântecul e firul care leagă organic toate elementele firii. Rourarea rouăi, picurarea lacrimii, vălurarea dorului, curgerea murmurătoare a apelor, îngândurarea mamei, care e numai spirit (*uşoară, maică, uşoară*), plânsetul mumei generează frecvente acorduri muzicale" [8, p. 133]. Totodată, acelaşi critic, vorbind de fiinţarea liricii vierene în întinderea folclorului românesc, identifică la Grigore Vieru un „lirism pur, de esenţă baladescă, muzicală (…) Poetul nu se închipuie decât ca organ al naturii, reacţiile sale psihologice fiind reacţii vegetative, deci pur emoţionale. Sentimentalismul este firesc, cantabilitatea vine şi ea în mod natural ca o exteriorizare a fondului muzical al sufletului. Este ilustrată astfel rilkeeana identitate între cântec şi fiinţare, identitate fixată şi în versul nostru popular: *Cu cât cânt, cu atâta sânt.* Este evident faptul că face parte din stirpea lui Orfeu" [8, p. 7-10].

Cum observă critica, sensibilitatea poetului, simplitatea acestuia, puritatea inimii sale ne pun în faţă un copil divin, care nu se lasă ispitit de lucrurile şi jucăriile lumeşti, deoarece el ştie din folclor, din proverbe, precum şi din Sfânta taină a Evangheliei că cel ce se lasă ispitit nu face decât să-şi vândă sufletul. Or, poetul ştie că un suflet nici nu se vinde, nici nu se cumpără. Notabile sunt versurile din poemul *Cu mine diavolul a vorbit omeneşte*, în care este dezvoltat aforistic un proverb din folclorul românesc: *Cum să vă spun?/ Cu mine diavolul/ A vorbit omeneşte./ M-a ispitit/ Şi s-a dus mai departe/ La treburile sale./ Oare nu glăsuiesc,/ Nu glăsuiesc oare/ Şi cele sfinte la fel?!/ „Diavolul ispiteşte,/ Dar nu poate sili,/ Cere consimţământul,/ Dar nu poate constrânge".*

Sorbind din înţelepciunea folclorică asemenea dintr-un izvor, poetul îşi potoleşte setea ontologică şi se întoarce frecvent la origini, descoperind în lucrurile lumeşti elementele divinităţii: *Beau miedul soarelui/ Din cupa de aur./ „Bună dimineaţa, mire de râu/ Cu prundul de grâu!"// Întors în ani, copil, călăresc / calul mărului către cocori/ Până când trupul său / Se umple de-o albă şi sfântă/ Sudoare de flori// Mă uit/ Cum fire de-argint, lichide,/ Leagă cerul de pământ.// Admir mireasa/ Teiului înflorit:/ Pe albină./ La fel şi rotunda planetă/ A florii-soarelui/ Cu cea mai deasă şi calmă,/ Cu cea mai cucernică şi unită/ Populaţie* (*Metafora*). În finalul acestui poem devin vădite legăturile eului liric cu zona folclorică. El îşi doreşte să trăiască într-o lume axată pe principiul *stupului de albine*, în care fiecare este angajat într-o anumită activitate care nu face decât să contribuie la armonia şi conduita etică a comunităţii.

Din legăturile poetului cu zona folclorică rezultă, cum semnalează criticii, şi poemele vierene de leagăn sau de colind. De pildă, poemul *De leagăn* păstrează toate elementele unui cântec de leagăn şi totodată scoate în evidenţă natura pedagogică a autorului, care îl învaţă pe copil să iubească natura, folclorul, să-şi deschidă sufletul în faţa doinelor: *Hai, puiu, nani-na,/ Că mama te-a legăna,/ Pe obraji, pe geana sa;/ Pe un spic frumos de grâu / Şi pe val adânc de râu,/ Pe-amiros de măr, pe-o stea,/ Pe-o crenguţă de şasla;/ Pe răsuflet cald de doină / Şi pe tremur lin din horă,/ Pe ram verde de stejar,/ Pe coamă de armăsar;/ Pe doi faguri dulci, mustoşi,/ Într-un clopot de strămoşi,/ Pe-amintirea lui bunicu,/ Pe nesomnul lui tăticu;/ Pe un vers de Eminescu,/ Pe pământul*

BDD-A6758 © 2013 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:56:08 UTC)

ce-l iubescu./ Să-l iubeşti şi tu aşa,/ Hai, puiu, nani-na (*De leagăn*). Deci copilului i se vorbeşte despre toate elementele universului, de la cele vegetale la cele astrale, despre modelul de părinte, despre sunetul clopotului strămoşesc, despre grai. E, de fapt, un ritual de iniţiere în cele mai tainice lucruri.

Întoarcerea la origini a poetului mai este interpretată de critici drept revelare a modelelor adevăratei culturi şi a modelelor viitoarei civilizaţii. Poezia lui dobândeşte prin întoarcerea la izvoare expresia naturalului, expresia omului arhetipal. Autorul se dovedeşte a fi un elegiac, care cheamă natura şi semenii să participe la dialog. Cuvintele şi versurile lui vin de departe, menţionează D. R. Popescu, ele „sunt parcă venite din vremuri imemorabile. Cuvintele sunt bătrâne, cronicăreşti, fundamentale. Niciun sunet nu e fals. Nimic nu e zglobiu, lăstărit, în sine, pentru sine, gongorizant. Vieru pare că vine, şi vine, din timpul creatorilor anonimi, atât este de pregnantă şi de sigură construcţia poemelor sale!” [9, p. 164].

Prin virtuţile sale folclorice, versul lui Vieru „urmăreşte să comunice cititorului o anumită poziţie filozofică sau o atitudine coerentă faţă de viaţă, un principiu moral sau un proces psihologic, o înţelepciune revelatoare sau o povaţă de preţ” [10, p. 377].

Un alt izvor, la care se întoarce permanent Grigore Vieru, este, cum subliniază critica, Eminescu. Legământul lui sacru cu opera Marelui înaintaş (*Legământ, Eminescu*) are semnificaţia unui gest de consfinţire pioasă, dar şi de dimensionare simbolică a lui Eminescu, care e prezenţă tutelară şi numenală în conştiinţa neamului nostru. Sorbind din acest izvor, poetul comunică direct cu neamul său, cu strămoşii. Semnificative sunt, în această ordine, următoarele lui mărturisiri: „Eminescu este *izvorul*, *ramul*. Un verde ne vede. Cred că nu scriam niciodată acest vers, dacă nu-mi limpezeam fruntea şi ochii în apa izvorului, în verdele ramului”. În acest verde al ramului, verde românesc, doinit duios, Grigore Vieru vede viaţa limbii române drept grai al universului, grai ce identifică roua care străluceşte dimineaţa în faţa soarelui, luna care se înveleşte cu frunzele teiului şi însăşi istoria neamului (*Limba unui popor este istoria lui*). Graiul universal al ui Eminescu este al câmpului, al ţăranului care creşte floarea soarelui şi grâul nemuririi, este al fiinţei fără sfârşit. Întreaga lirica viereană ne demonstrează că, zăbovind la izvorul Eminescu, poetul s-a „amestecat cu dorul/ Ca sângele cu izvorul”. Chiar şi tăcerea, acceptarea morţii, trecerea sub firul de iarbă, în interpretarea lui, se face în graiul din străbuni: *În aceeaşi limbă/ Toată lumea plânge,/ În aceeaşi limbă/ Râde un pământ./ Ci doar în limba ta/ durerea poţi s-o mângâi,/ Iar bucuria/ S-o preschimbi în cânt.// În limba ta/ Ţi-e dor de mama,/ Şi vinul e mai vin,/ Şi prânzul e mai prânz./ Şi doar în limba ta/ Poţi râde singur,/ Şi doar în limba ta/ Te poţi opri din plâns.// Iar când nu poţi/ Nici plânge şi nici râde,/ Când nu poţi mângâia/ Şi nici cânta,/ Cu-al tău pământ,/ Cu cerul tău în faţă,/ Tu taci atuncea/ Tot în limba ta* (*În limba ta*).

Se afirmă, cu deplină îndreptăţire, că Grigore Vieru este cel mai eminescian din generaţia sa, că pentru el opera lui Eminescu este Totul existenţial. Ea reuneşte magia cântecului şi înţelepciunea proverbului, reprezentând un mister de nepătruns, inefabil, greu de definit. Căci, aşa cum semnalează Lucian Blaga, „Cântecul şi proverbul au deopotrivă ceva greu de definit, aproape cu neputinţă de realizat unui creator cult,

BDD-A6758 © 2013 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:56:08 UTC)

anemiat de îndoielile reflexiei: un firesc ce înduplecă inima şi inteligenţa cea mai incoruptibilă, o grafie a întâmplătorului, ceva mai presus de bine şi de rău când e cântec, ceva mai presus de adevăr şi neadevăr când e proverb" [11, p. 251-252]. Nu întâmplător, într-o interpretare foarte personală a lui Vieru, prezentă în poezia *Legământ*, după cum sugerează Eliza Botezatu ş.a., creaţia marelui clasic are prestanţa Modelului neperisabil. Or, Cartea Sa, de o profunzime şi frumuseţe fără egal, nu poate fi nicidecum parcursă integral în decursul unei vieţi de om: „*Ştiu: cândva la miez de noapte,/ Ori la răsărit de soare,/ Stinge-mi-s-or ochii mie/ Tot deasupra cărţii Sale.// Am s-ajung atunce, poate,/ La mijlocul ei aproape*". În aprecierea lui Mihai Cimpoi, *Legământ*, dimpreună cu alte „arte poetice travestite"(*Serghei Esenin, Tudor Arghezi, Federico Garcia Lorca, Brâncuşi…*), confirmă că „Poetul continuă procesul de verificare cu fiinţa Marii Poezii" [5, p. 118]. Alţi critici mai adaugă că Vieru, raportându-se frecvent în actul creaţiei la modelul Eminescu, nu admite imitarea imaginarului sau a tehnicilor acestuia, perseverând în valorificarea lor creatoare. Un indiciu concludent în acest sens ar fi particularizarea de către Vieru a mitopoeticii sale influenţate de Eminescu sau de alţi mari artişti (Blaga, Arghezi, Stănescu etc.). Particularizarea e realizată, pe de o parte, printr-o „lucrare în cuvânt" singulară (Mihail Dolgan), pe de altă parte, printr-o interpretare poetică inedită a arhetipurilor. Mihai Cimpoi precizează că o notă originală imprimă versului vierean şi „dialogul existenţial": „Marcată de folclor şi de eminescianism, de influenţa lui Arghezi, intersectată de cea a lui Blaga, Goga, Voiculescu, poezia lui Grigore Vieru se impune prin nota originală pe care o dă dialogul existenţial cu Viaţa şi Moartea, prima înfăţişată extatic cu toate bucuriile ei simple, iar cea de-a doua privită cu un calm mioritic" [5, p. 27].

Multe din momentele consemnate de noi au fost comentate pe larg, cam în aceeaşi cheie, şi de criticii din România. Între altele, Mihai Ungheanu sesizează şi unele afinităţi subtile ale poetului cu Bacovia şi Goga: „O presiune secretă funcţionează, ca în poezia lui Bacovia, determinând retrageri în spaţii matriciale, arhetipale, la sat, sub stele, unde lumea trăieşte ritual şi satul se coşcoveşte mutându-se în altă parte. O jale transfigurată domină satul atemporal al lui Vieru, de oameni osteniţi, care nu mai plâng ca la Goga, pe ceasloave, dar se sfinţesc prin suferinţă" [12, p. 110].

În concluzie, e de subliniat că exegeza dintre Prut şi Nistru îl consideră, pe bună dreptate, pe Grigore Vieru un promotor şi un arhitect al conştiinţei folclorice în literatura română contemporană, un înţelept a cărui operă te trimite insistent la marea bogăţie a tradiţiei, la izvoarele veşniciei. Poetul a înţeles că în special folclorul şi Eminescu, identificate cu mama, pământul şi limba, reprezintă nişte resurse vitale generatoare de sacru. În context estetic, întoarcerea poetului la izvoare a însemnat nu un moft, ci o necesitate stringentă de reafirmare a continuităţii literar-artistice, de revalorificare a marilor modele şi de autentificare a propriilor registre poetice.

BDD-A6758 © 2013 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:56:08 UTC)

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Crăciun Victor. *Postfață*, în Grigore Vieru. *Rădăcina de foc*. Bucureşti: Univers, 1988.

2. Colesnic Iurie. *Un rege al metaforei – Grigore Vieru*. În: *Literatura şi arta*, Nr. 6, 9 februarie, 1995.

3. Butnaru Tatiana. *Sensuri mitofolclorice în poezia contemporană (mitul arborelui)*. În: *Limba Română*, nr. 1-3, Chişinău, 2007.

4. Bantoş Ana. *Între exilul şi libertatea interioară*. În: *Limba Română*, nr. 10-12, Chişinău, 2007.

5. Cimpoi Mihai. *Grigore Vieru, poetul arhetipurilor*. Iaşi: Princeps Edit, 2009.

6. Eco Umberto. *Opera deschisă*, traducere în limba română de Mihai Ionescu. Piteşti: Paralela 45, 2006.

7. Leahu Nicolae. *...Ci să nu închideți cartea*. În: *Convorbiri didactice*, nr. 9, aprilie, 2009.

8. Cimpoi Mihai. *Grigore Vieru şi timpul originar*. Prefață la volumul lui Grigore Vieru, *Taina care mă apără*. Iaşi: Princeps Edit, 2008.

9. Popescu D. R. *Un poet la grătar: Grigore Vieru*. În: *Grigore Vieru – Poetul*, coord. Mihai Cimpoi, Chişinău: Ştiința, Colecția „Academica", 2010.

10. Dolgan Mihail. *Eminesciene, Druțiene, Vierene*, Chişinău: Tipografia Universității de Stat din Moldova, Chişinău, 2008.

11. Blaga Lucian. *Zări şi etape*. Bucureşti: Humanitas, 1990.

12. Ungheanu, Mihai. *Taina care mă apără*. În: *Limba Română*, nr. 1-4, Chişinău, 2009.

BDD-A6758 © 2013 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:56:08 UTC)